

SVENSKT NÄRINGSLIV

Konkurrenstrycket i internationella värdekedjor

OKTOBER 2026

Innehåll

Inledning	2
1,5 miljoner jobb vilar på att Sverige klarar den globala konkurrensen	3
Tyngdpunkten för global handel har förskjutits	5
Ökat konkurrenstryck från nya utmanare	7
Mer avancerad tillverkning i omvärlden	9
Kostnadspress i europeiska leverantörsled	11
Förändrat läge inför avtalsrörelsen	13

Inledning

I avtalsrörelsen 2027 kommer de flesta centrala kollektivavtal förhandlas och nytecknas. Som vanligt är industrin först ut att förhandla det så kallade märket, som blir normerande för övriga delar av arbetsmarknaden. En central utgångspunkt är att förhandlingarna ska leda till förbättrad internationell konkurrenskraft.

Sveriges starka ställning som exportnation har länge byggt på en hög innovationsförmåga och en framskjuten position inom teknikutveckling. På så sätt har svenska företag framgångsrikt kunnat erbjuda varor och tjänster som efterfrågats på världsmarknaden.

Men den internationella konkurrenssituationen förändras snabbt. Många länder har flyttat fram sina positioner och konkurrerar numera i delar av värdekedjorna där de tidigare inte ens varit verksamma. Utvecklingen har pågått under en längre tid, men på senare år har konkurrenstrycket mot svenska företag blivit ännu mer påtagligt.

För att värna Sveriges internationella konkurrenskraft och svenska jobb bör det ökande konkurrenstrycket vara en av utgångspunkterna när parterna sätter sig vid förhandlingsbordet.

Denna rapport utgår från internationell handelsstatistik och syftar till att belysa hur villkoren för svenska exportföretag har förändrats. Rapportens huvudsakliga slutsatser kan sammanfattas i följande punkter:

- ***Fler svenska jobb än någonsin berörs av global konkurrens***
Nästan 1,5 miljoner arbetstillfällen är kopplade till svensk export och vilar därmed på att Sverige förblir konkurrenskraftigt.
- ***Svenska exportföretag möter fler och nya konkurrentländer***
Tyngdpunkten för global handel har successivt förskjutits. Kina, men även östeuropeiska länder och andra snabbväxande asiatiska ekonomier, har fått en exportstruktur som alltmer liknar den svenska.
- ***Kostnadspressen börjar bli mer påtaglig***
Länder med låga arbetskraftskostnader deltar i större utsträckning i globala värdekedjor än tidigare.

1,5 miljoner jobb vilar på att Sverige klarar den globala konkurrensen

Sverige har byggt mycket av sitt välstånd på att handla med andra länder. Utrikeshandeln har skapat arbetstillfällen inom de direkt exportinriktade delarna av näringslivet, men också i de många företag och verksamheter som indirekt är beroende av exporten. Svenska företags förmåga att konkurrera på internationella marknader har därmed stor betydelse för såväl sysselsättningen som den ekonomiska utvecklingen i stort.

Enligt OECD:s statistik *Trade in Employment (TiM)*, som kopplar samman internationella handelsflöden med sysselsättningen i olika delar av ekonomin, ger svensk export av varor och tjänster upphov till närmare 1,5 miljoner arbetstillfällen (se tabell 1). Det omfattar både jobb i exporterande företag och hos deras underleverantörer. Inom näringslivet är drygt fyra av tio jobb beroende av efterfrågan från utlandet.¹ Det är en hög andel i ett internationellt perspektiv och understryker den globala konkurrenskraftens betydelse för svensk sysselsättning.

Tabell 1. Svenska exportrelaterade jobb per exportmarknad

	Antal
Europa	913 100
Nordamerika	158 600
Öst- och Sydostasien	173 900
Övriga	207 000
Totalt	1 452 600

Anm.: Statistiken avser den svenska sysselsättning som direkt eller indirekt behövs för att producera varor och tjänster som exporteras från Sverige (domestic employment embodied in gross exports). Siffrorna avser 2022, vilket är det senaste tillgängliga utfallsåret.

Källa: OECD TiM (Trade in Employment).

Många exportrelaterade jobb är knutna till handel med europeiska länder, där framför allt Tyskland och de nordiska grannländerna svarar för en betydande del. USA är samtidigt det enskilda land vars efterfrågan på svenska varor och tjänster ger upphov till flest arbetstillfällen i Sverige.

¹ Se [Trade in Employment](#), OECD (2025).

Över 380 000 exportrelaterade jobb är dessutom knutna till marknader utanför Europa och Nordamerika, varav många till asiatiska länder. Det speglar svenska företags breda närvaro på internationella marknader och visar hur sysselsättningen i Sverige är nära sammanlänkad med utvecklingen i omvärlden. Ytterst är dessa arbetstillfällen beroende av att svenska företag förblir konkurrenskraftiga och kan erbjuda varor och tjänster som efterfrågas på globala marknader.

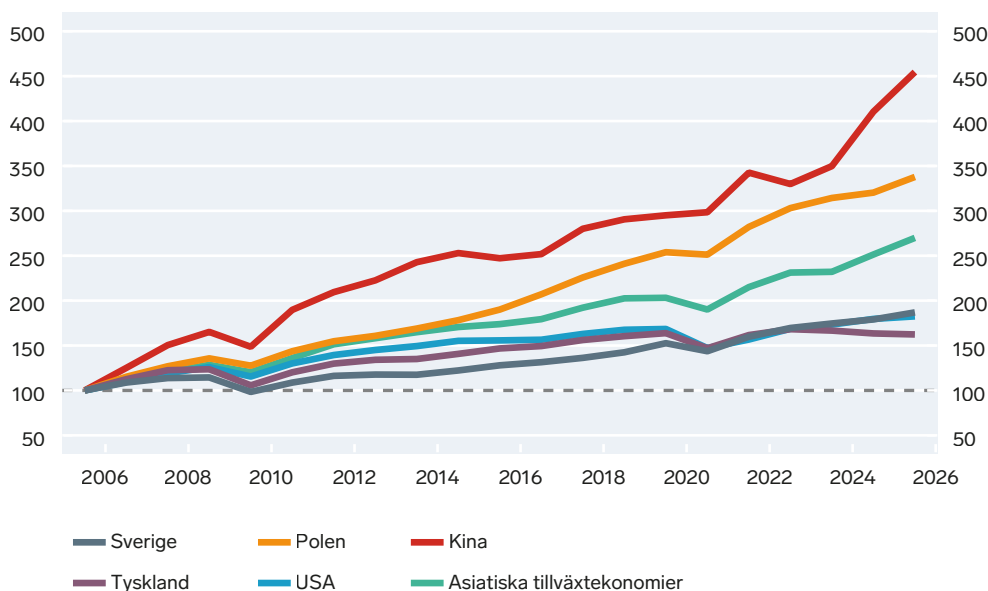
Tyngdpunkten för global handel har förskjutits

Historiskt har Sveriges främsta konkurrentländer framför allt varit andra utvecklade ekonomier i vårt närområde. Men i takt med att nya länder tagit tekniska språng och globala handelsförbindelser fördjupats, har också konkurrenslandskapet förändrats.

Mest påtaglig är utvecklingen i Kina. Under de senaste tjugo åren har Kinas exportvolym av varor och tjänster vuxit med i genomsnitt över 8 procent per år. Det innebär att exporten har mer än fyrfaldigats under perioden (se diagram 1). Kina har därmed fått en betydligt större roll i världshandeln och blivit en allt viktigare konkurrent på internationella marknader. Även andra snabbväxande ekonomier i Asien och Östeuropa har successivt stärkt sina positioner på världens exportmarknader.

Diagram 1. Export av varor och tjänster i utvalda ekonomier

Index 2005 = 100, fasta priser

Anm.: Export av varor och tjänster enligt nationalräkenskapernas definitioner. De asiatiska tillväxtekonomierna utgörs av genomsnittet för Malaysia, Filippinerna, Thailand, Vietnam, Indonesien och Sydkorea.

Källor: OECD och Världsbanken genom Macrobond.

Polen är ett tydligt exempel från vårt närområde. Landet har genomgått en snabb ekonomisk utveckling vilket gjort att det materiella välståndet succesivt närmat sig EU-genomsnittet. Låga arbetskraftskostnader, närheten till Tyskland och tillgången till EU:s inre marknad har bidragit till att attrahera utländska industriföretag och betydande direktinvesteringar. Investeringarna har stärkt exportsektorn och integrerat Polen allt djupare i europeiska värdekedjor. Detta har i sin tur lett till många nya exportrelaterade jobb.

Under senare år har Polens export vuxit betydligt snabbare än exempelvis Tysklands, som länge har varit ett naturligt jämförelse- och konkurrentland för Sverige. Uppgången har dessutom varit bred och omfattat många produktgrupper. Finfördelad handelsstatistik visar att värdet av den polska varuexporten under de senaste tio åren har ökat snabbare än den tyska i mer än 8 av 10 produktgrupper.² En liknande utveckling kan ses i flera asiatiska tillväxtekonomier, där en växande industriell kompetens har gått hand i hand med en förskjutning mot mer avancerad och teknikintensiv produktion.

Tyngdpunkten i den globala handeln har därmed successivt förskjutits mot nya marknader och exportländer. I takt med att dessa ekonomier har fått en större roll i världshandeln och rört sig mot mer avancerad produktion har deras betydelse för svensk exportindustri ökat – både som potentiella handelspartner men också som konkurrenter på internationella marknader.

² Baserat på statistik från UNCTAD på tresiffrig SITC-nivå i löpande amerikanska dollar. SITC (Standard International Trade Classification) är FN:s klassificeringssystem för internationell handel med varor, där varor delas in i olika produktgrupper.

Ökat konkurrenstryck från nya utmanare

För att bedöma den internationella konkurrenssituationen är det vanligt att jämföra produktionskostnader och produktivitet mellan länder. För Kina och andra snabbväxande ekonomier försvåras sådana jämförelser av bristen på likvärdig och aktuell statistik. Ett alternativ är därför att via internationella handelsflöden undersöka vilka länder som har en exportstruktur som liknar Sveriges och vilka som därmed är specialiserade inom samma produktområden.

Ett vanligt mått på graden av likhet mellan länders exportsammansättning är *Export Similarity Index (ESI)*. Indexet varierar mellan 0 och 100, där 0 innebär helt olika exportsammansättning och 100 identisk exportsammansättning.³

Anta exempelvis att två länder exporterar bilar och läkemedel. Om båda länderna har 60 procent bilar och 40 procent läkemedel i sin export blir ESI 100. Om det ena landet i stället exporterar 80 procent bilar och 20 procent läkemedel, medan det andra exporterar 20 procent bilar och 80 procent läkemedel, blir ESI 40. Ju mer lika ländernas exportandelar är, desto högre blir indexet.

Genom att följa ESI över tid går det att belysa förändringar i globala handels- och konkurrensmönster. En ökad likhet i exportstruktur visar att länder i större utsträckning är verksamma inom samma produktområden och därmed potentiellt konkurrerar på samma marknader. Metoden har på senare tid använts av både den europeiska centralbanken (ECB) och den amerikanska centralbanken (Federal Reserve), för att belysa den ökade konkurrensen från framför allt Kina på världens exportmarknader.⁴

Diagram 2 visar likheten i exportsammansättning mellan Sverige och ett urval av ekonomier. I linje med tidigare studier baseras beräkningen av ESI enbart på varuexport och inte tjänsteexport. Det främsta skälet är att internationell statistik över tjänsteexport saknar den detaljnivå som krävs för att göra korrekta jämförelser

³ För två länder, A och B, beräknas ESI enligt följande:

$$ESI_{AB} = 100 * \sum_{i=1}^N \min\left(\frac{X_{iA}}{X_A}, \frac{X_{iB}}{X_B}\right)$$

där X_{iA} är land A:s export av produktgrupp i och X_A är land A:s totala export. Totalt omfattas 259 varugrupper på tresiffrig SITC-nivå.

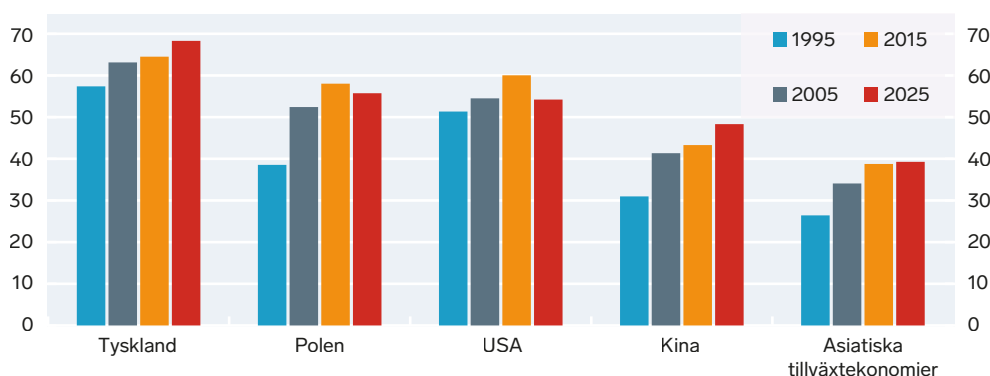
⁴ Se exempelvis Aguiari m.fl. (2026), [Which countries are most vulnerable to the industrial rise of China? Mapping Europe's uneven exposure](#), ECB Economic Bulletin, nr 6/2026 och de Soyres m.fl. (2025), [The Sectoral Evolution of China's Trade](#), FEDS Notes, Federal Reserve.

mellan länder. Eftersom de svenska avtalsförhandlingarna utgår från de exporterande industriföretagens förutsättningar, bedöms avgränsningen till varor ändå vara relevant trots att måttet inte ger en heltäckande bild av ländernas fullständiga exportstruktur.

Tyskland är det land vars exportsammansättning, mätt med ESI, uppvisar störst likhet med Sveriges (se diagram 2). Överlappningen uppgår till närmare 70 procent och speglar ländernas likartade industristruktur, där verkstadsprodukter och basindustrivaror utgör betydande delar av varuexporten. Att exportsammansättningen har blivit mer överlappande över tid kan delvis vara ett uttryck för att ländernas produktions- och leveranskedjor har blivit alltmer integrerade.

Diagram 2. Likheten mellan Sveriges och utvalda ekonomiers exportstruktur (ESI)

Procent

Anm.: ESI beräknas som summan av de minsta exportandelarna för respektive produktkategori i två ekonomiers varuexport. Totalt omfattas 259 produktgrupper på tresiffrig SITC-nivå. De asiatiska tillväxtekonomierna utgörs av genomsnittet för Malaysia, Filippinerna, Thailand, Vietnam, Indonesien och Sydkorea.

Källa: UNCTAD och egna beräkningar.

Samtidigt har exportsammansättningen i flera länder med ett betydligt lägre kostnadsläge än Sverige över tid också blivit mer lik den svenska. Detta är särskilt tydligt för Kina, där överlappningen har ökat med närmare 20 procentenheter sedan mitten av 90-talet. Den snabbaste förändringen skedde under åren kring millennieskiftet, men utvecklingen har fortsatt även under senare år. Ett liknande mönster syns i flera snabbväxande asiatiska ekonomier, om än från lägre nivåer. Det speglar hur dessa länder successivt har rört sig uppåt i de globala värdekedjorna mot mer avancerad och teknikintensiv industriproduktion.

Även Polens exportsammansättning har sedan ett antal år tillbaka en relativt stor överlappning med Sveriges. Mätt med ESI är likheten i dag ungefär lika stor som mellan Sverige och USA. Samtidigt uppgår arbetskraftskostnaderna i den polska industrin till mindre än 40 procent av de svenska.⁵ Kombinationen av en likartad exportsammansättning och stora skillnader i arbetskraftskostnader innebär ett ökat konkurrenstryck för svenska industriföretag.

⁵ Se Eurostats [Hourly Labour Costs](#) (2026).

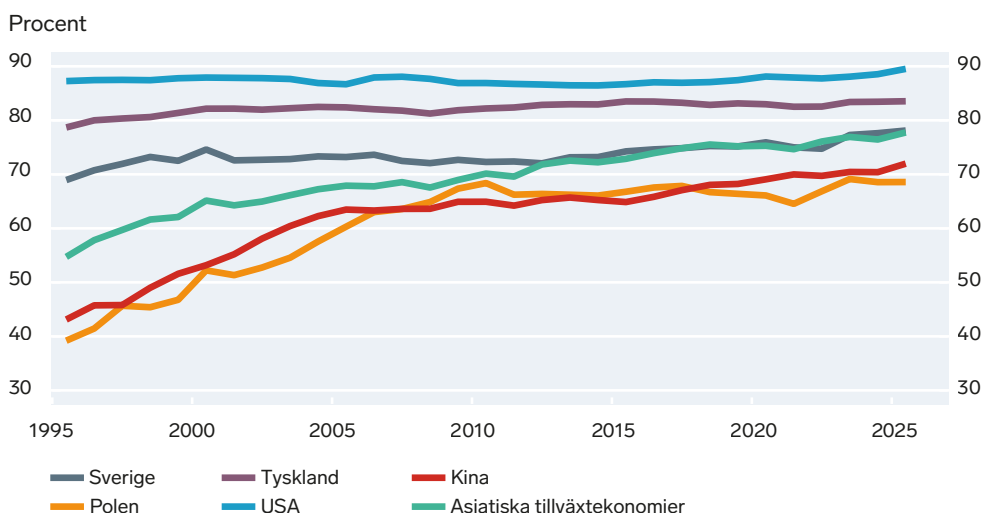
Mer avancerad tillverkning i omvärlden

Sveriges starka ställning som exportnation har länge vilat på en hög innovationsförmåga och en framskjuten position inom teknikutveckling. På så sätt har svenska företag framgångsrikt kunnat utveckla varor och tjänster som varit konkurrenskraftiga och efterfrågade på världsmarknaden.

Även om Sverige fortfarande hör till de länder som rankas högt i internationella jämförelser av innovationsförmåga, är det tydligt att konkurrensen inom teknikintensiva branscher har ökat i takt med att flera länder byggt upp kapacitet inom mer avancerad och kunskapsintensiv produktion.

Kinas snabbt växande export av bland annat personbilar och fossilfri teknik är ett tydligt exempel på denna utveckling. De senaste årens snabba framsteg inom AI har dessutom ökat efterfrågan på halvledare och andra avancerade komponenter, där såväl flera asiatiska ekonomier som USA har starka positioner. Utvecklingen avspeglas i att teknik- och kunskapsintensiva varor utgör en växande andel av dessa ekonomiers tillverkningsexport (se diagram 3).

Diagram 3. Andel teknik- och kunskapsintensiva produkter i exporten av tillverkade varor

Anm.: UNCTAD delar in tillverkade varor i fyra grupper utifrån tillverkningens teknik- och kunskapsintensitet: *Labour-intensive and resource-intensive manufactures*, *Low-skill and technology-intensive manufactures*, *Medium-skill and technology-intensive manufactures* samt *High-skill and technology-intensive manufactures*. Diagrammet visar de två sistnämnda gruppernas sammanlagda andel av det totala exportvärdet för tillverkade varor. De asiatiska tillväxtekonomierna utgörs av genomsnittet för Malaysia, Filippinerna, Thailand, Vietnam, Indonesien och Sydkorea.

Källa: UNCTAD och egna beräkningar.

Ett land kan visserligen uppvisa en omfattande export av teknikintensiva produkter utan att det tekniska kunnandet finns inom landet. Exporten kan exempelvis i hög grad bestå av montering av importerade komponenter, medan forskning, produktutveckling, avancerad tillverkning och immateriella rättigheter är lokaliserade till andra länder.

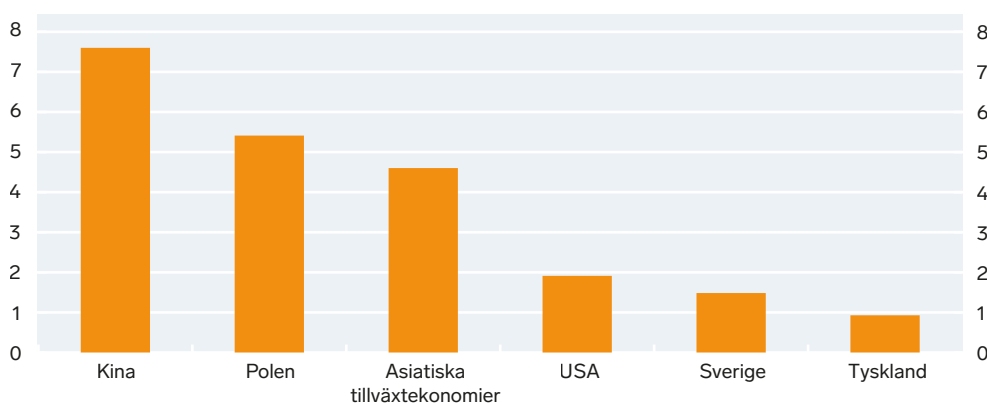
Ett sätt att ta hänsyn till detta är att använda OECD:s statistik *Trade in Value Added* (TiVA). Den bygger på internationella input-output-tabeller och gör det möjligt att följa var i globala produktionskedjor det ekonomiska värdet skapas. Till skillnad från traditionell handelsstatistik, som registrerar varors och tjänsters bruttovärde när de passerar nationsgränser, visar TiVA hur förädlingsvärdet fördelas mellan de länder och branscher som deltar i produktionen. En nackdel med TiVA är att eftersläpningen är stor.

TiVA-statistiken visar att Kina, Polen och de asiatiska tillväxtekonomierna har haft en stark tillväxt i det inhemska förädlingsvärdet som skapas i hög- och medelhög-teknologiska branscher och som ingår i landets export (se diagram 4). Till dessa hör bland annat läkemedel, kemikalier, maskiner, motorfordon, halvledare och annan teknisk utrustning.⁶ Inom många av dessa branscher har Sverige en tradition av ledande företag som under lång tid bidragit till sysselsättning och skatteintäkter.

Utvecklingen tyder på att den ökade teknikintensiteten i dessa ekonomiers export inte enbart kan förklaras av montering och vidareexport av produkter med högt importinnehåll. Den snabba ökningen av inhemskt förädlingsvärde från FoU-intensiva verksamheter visar snarare att en växande del av exportvärdet skapas i lågkostnads-länderna själva, vilket pekar på att deras inhemska kapacitet inom kunskaps- och teknikintensiv produktion har stärkts.

Diagram 4. Genomsnittlig tillväxt i inhemskt förädlingsvärde från teknikintensiv export 2013–2022

Procent, löpande amerikanska dollar

Anm.: Statistiken visar tillväxten i inhemskt förädlingsvärde (domestic origin of gross exports) som skapats i teknikintensiva branscher och som ingår i landets bruttoexport. Dessa definieras utifrån Eurostats bransch-aggregat *High-technology* och *Medium-high-technology*. De asiatiska tillväxtekonomierna utgörs av genomsnittet för Malaysia, Filippinerna, Thailand, Vietnam, Indonesien och Sydkorea.

Källor: OECD Trade in Value Added (TiVA), Eurostat och egna beräkningar.

⁶ Klassificeringen utgår från branschernas FoU-intensitet, se [High-tech classification of manufacturing industries](#), Eurostat (2026).

Kostnadspress i europeiska leverantörsled

En central del av globaliseringen har varit att produktionen blivit alltmer internationellt integrerad. Företag delar i dag i större utsträckning upp sina produktionsprocesser mellan olika länder och använder insatsvaror och tjänster från utländska leverantörer. Värdekedjorna har därmed blivit mer geografiskt utspridda, samtidigt som handeln med insatsvaror har fått en allt större betydelse för världshandeln. TiVA-statistiken ger på så sätt en tydligare bild av hur de globala värdekedjorna har förändrats och inte minst av Kinas och andra snabbväxande ekonomiers ökade betydelse i dessa värdekedjor.

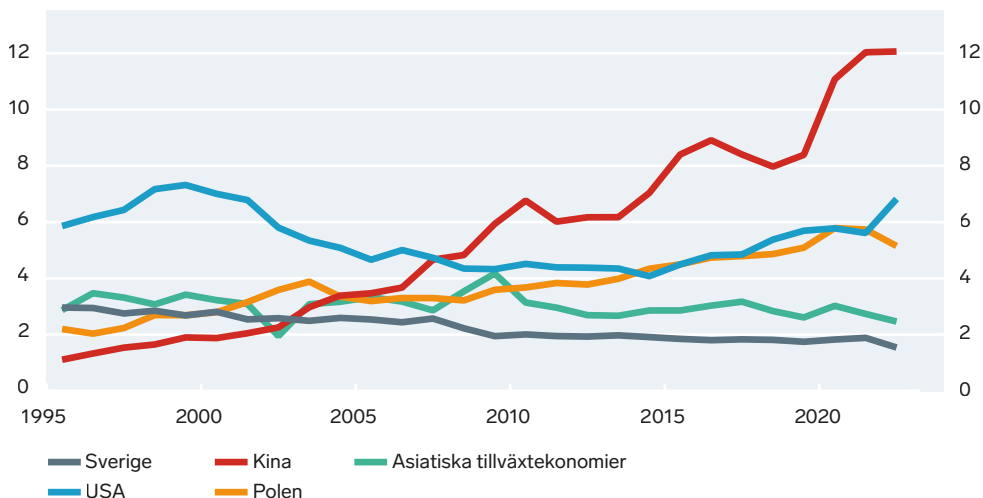
I Tyskland, som är det främsta mottagarlandet för svensk varuexport, visar TiVA-statistiken att konkurrensen i tyska insatsvaruled har ökat påtagligt. I mitten av 1990-talet stod Sverige för 3 procent av Tysklands totala import av industriella insatsvaror, medan Kinas andel vid denna tidpunkt var drygt 1 procent. Sedan dess har de tyska leveranskedjorna förändrats i grunden, med en ökande import från lågkostnadsländer. År 2022, det senaste året med tillgänglig TiVA-statistik, uppgick Kinas andel av den tyska importen av industriella insatsvaror till 12 procent, medan Sveriges andel hade minskat till 1,5 procent (se diagram 5).

Även Polen har ökat sina andelar av den tyska importen under perioden, medan de asiatiska tillväxtekonomiernas andel har varit förhållandevis konstant. USA har samtidigt återtagit delar av den mark som förlorades under början av 2000-talet. Förskjutningen är inte begränsad till enskilda delar av industrin utan återfinns inom ett brett spektrum av industrigrenar, från avancerad teknikindustri till mer råvarubaserade näringar, såsom skogsindustrin samt gruv- och stålindustrin.⁷

⁷ Se Svenskt Näringslivs rapport [Den andra Kinachocken och utmaningar för svensk konkurrenskraft](#) (2026).

Diagram 5. Utvalda länders andel av Tysklands import av industriella insatsvaror

Procent

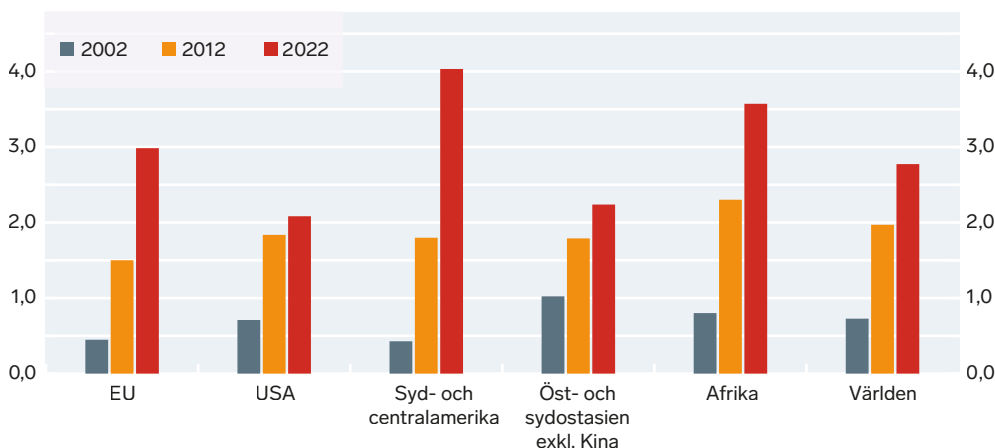
Anm.: Statistiken visar Tysklands import av insatsvaror från industrin (gross imports of intermediate products). Industrin omfattar gruv- och mineralutvinningsindustrin samt tillverkningsindustrin (NACE-kod B och C). De asiatiska tillväxtekonomierna utgörs av genomsnittet för Malaysia, Filippinerna, Thailand, Vietnam, Indonesien och Sydkorea.

Källa: OECD Trade in Value Added (TiVA) och egna beräkningar.

Utvecklingen på den tyska marknaden för insatsvaror är endast ett av flera exempel på hur den direkta konkurrensen från nya utmanare tilltar. TiVA-statistiken visar även att kinesiskt förädlingsvärde utgör en växande andel av den slutliga efterfrågan, både inom EU och på andra marknader. Det innebär att de varor och tjänster som konsumeras runt om i världen allt oftare, och till en ökande grad, har kinesiskt innehåll. År 2022 var denna andel omkring fyra gånger så stor som vid tiden för Kinas WTO-inträde i början av 2000-talet (se diagram 6). Mot bakgrund av den snabba utvecklingen har Kinas andel av allt att döma fortsatt att öka under de senaste åren.

Diagram 6. Andel av slutlig efterfrågan som utgörs av kinesiskt förädlingsvärde på olika marknader

Procent

Anm.: Statistiken visar hur stor andel av den slutliga efterfrågan (domestic value added in foreign final demand) som utgörs av kinesiskt förädlingsvärde på olika marknader.

Källa: OECD Trade in Value Added (TiVA) genom Macrobond.

Förändrat läge inför avtalsrörelsen

Att Kina och andra snabbväxande ekonomier tar kliv mot mer avancerad produktion och blir mer integrerade i globala värdekedjor är i grunden något positivt som har möjliggjort nya handelsutbyten och affärsmöjligheter för svenska företag. För att Sverige även framöver ska kunna dra nytta av denna utveckling krävs dock att svenska företag förblir attraktiva som handelspartner och att kostnadsutvecklingen inte försämrar förutsättningarna för att utveckla, investera och producera i Sverige.

Inför avtalsförhandlingarna 2027 finns det därför skäl att i högre grad väga in det globala konkurrenstrycket och de förändringar som sker i internationella värdekedjor. För avtalsrörelsen innebär denna utveckling framför allt följande:

1. *En ny måttstock behövs för svensk konkurrenskraft*

Västeuropeiska länder räcker inte längre som enda jämförelsepunkt för svensk konkurrenskraft. Konkurrensen stärks snabbt även i andra delar av världen. Kina är ett välkänt exempel men länder som Polen och andra asiatiska tillväxt-ekonomier har också flyttat fram sina positioner. Spelplanen breddas nu i snabb takt och avtalsrörelsen måste ha med sig ett sådant perspektiv.

2. *Många jobb står på spel*

Sveriges exponering mot det högre globala konkurrenstrycket är betydande, dels direkt på internationella marknader, dels via europeiska värdekedjor. Många jobb är beroende av att svenska företag förmår växa i det ökade internationella konkurrenstrycket.

3. *Marginalpressen ökar*

Länder med lägre arbetskraftskostnader har nu på allvar tagit upp konkurrensen med Sverige och västvärlden. Det gäller särskilt inom högförädlade produkter där Sverige traditionellt varit väl positionerat. I en sådan miljö ökar pressen på svenska exportföretag.

Mot denna bakgrund kommer avtalen på svensk arbetsmarknad tecknas nästa år. Bedömningen av vilket kostnadsutrymme som är förenligt med en långsiktigt konkurrenskraftig svensk exportindustri behöver ta hänsyn till detta förändrade omvärldsläge. Ett alltför snävt jämförelseperspektiv riskerar att leda till kostnadsökningar som gör att Sverige tappar marknadsandelar. I förlängningen riskerar en sådan utveckling att innebära lägre exportintäkter och sysselsättning i Sverige, med negativa konsekvenser för det samlade välståndet.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2026